

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА
на кандидатську дисертацію Тюна Василя Миколайовича
«Адміністративно-правові засади наглядової діяльності
правоохоронних органів України у сфері охорони природи»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук
за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертації

Значний антропогенний вплив на природу призвів до процесів деградації її об'єктів. Очевидні негативні зміни довкілля, які мають глобальні масштаби, призвели до того, що проблема охорони навколишнього природного середовища постійно знаходиться в центрі уваги преси, широко обговорюється у всіх засобах масової інформації, викликаючи великий суспільний резонанс. І це не дивно, адже одним із завдань будь-якої правової, демократичної й соціальної держави є гармонізація відносин людини й природи.

Метою сучасного етапу державотворення в Україні є побудова демократичної правової держави, в якій організація влади спрямовує свою діяльність, перш за все, на забезпечення інтересів громадян і створення механізмів, які допомагали б відстоювати і захищати їх.

Держава для забезпечення екологічної безпеки, підтримання законності та порядку у сфері охорони навколишнього природного середовища, вживає необхідні заходи для збереження і раціонального використання природних ресурсів. Крім того, вдосконалює екологічне законодавство з метою підтримки сприятливих природних умов життя суспільства. Всі ці заходи реалізуються за допомогою визначених суб'єктів – правоохоронних органів.

Однак практика правозастосування показує, що засоби та інструменти регулювання природокористування, охорони довкілля, що виражають інтереси суспільства та людства в цілому, часто є малоефективними.

Викладене вище свідчить на користь актуальності теми дисертаційного дослідження В.М. Тюна.

Адміністративно-правове регулювання охорони навколишнього середовища та забезпечення екологічної безпеки є важливим інструментом у функціонуванні держави в сучасних умовах. У той час, коли збільшується кількість проявів порушення екологічного законодавства, охорона навколишнього середовища розглядається із правової точки зору як життєво необхідна міра.

Актуальність цього дослідження обумовлюється також і тим, що розвитку потребують не тільки питання якісного законодавчого забезпечення у зазначеній сфері, узгодження процесуальної та матеріальної частин адміністративного та природоохоронного законодавства, яке стосується правопорушень, що посягають на права громадян, а й пошуком нових засобів і способів адміністративно-правового захисту екологічних прав громадян, вдосконалення правозастосовної діяльності всіх державних органів, які є суб'єктами адміністративно-правового захисту прав громадян.

У зв'язку з цим виникає потреба у проведенні комплексних наукових досліджень адміністративно-правових засад наглядової діяльності правоохоронних органів України у сфері охорони природи.

За своїм обсягом, проблемністю, суспільною і науковою значимістю обрана тема дослідження цілком відповідає проблематиці кандидатської дисертації зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Проведене здобувачем В.М. Тюном наукове дослідження адміністративно-правових засад нагляду правоохоронних органів України у сфері охорони природи містить нові науково обґрунтовані результати, які розв'язують наукові завдання згідно теми дослідження та мають істотне

значення для науки адміністративного права.

Зміст дисертаційної роботи, характер висновків, до яких дійшов здобувач та запропоновані ним рекомендації щодо удосконалення адміністративно-правової та організаційно-правової діяльності правоохоронних органів, що здійснюють наглядові функції у сфері охорони природи в Україні, свідчать про досягнення мети наукового дослідження (стор. 2-3 автореферату).

Переконливі теоретичні висновки і практичні рекомендації, які сформульовані у дисертації, підтверджені науковими пошуками, результатами емпіричних досліджень, сприяють розв'язанню поставлених завдань.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, досягнута шляхом аналізу зібраного теоретичного та емпіричного матеріалу (стор. 8 дисертації), а також завдяки використанню сукупності методів наукового пізнання (стор. 6-7 дисертації).

Належні методологічні підходи у проведенні дослідження також є підтвердженням достовірності наукових положень, висновків та результатів, викладених у дисертації.

Вдало сформована мета і завдання дослідження дозволили дисертанту у логічній послідовності розкрити його зміст. Сформульовані у дисертації положення, узагальнення, оцінки та висновки, рекомендації й пропозиції обґрунтовані дисертантом на підставі особистих досліджень у результаті опрацювання відповідних наукових та нормативно-правових джерел, а також аналізу адміністративної практики правоохоронних органів в галузі охорони навколишнього природного середовища.

Високий ступінь вірогідності та наукової обґрунтованості результатів виконаного дослідження додатково забезпечується використанням широкого обсягу літературних джерел, нормативних актів (стор. 195-224 дисертації), які мають пряме або опосередковане відношення до аналізованої проблематики. Загалом список використаних джерел становить 293 найменування. Здобувач широко оперує теоретичними роботами не лише вітчизняних, а й зарубіжних науковців. Задеклароване вивчення матеріалів дозволило підготувати

дисертантові репрезентативні висновки (стор. 191-194 дисертації), у яких він сформулювати низку важливих наукових положень вдосконалення теорії та практики здійснення державного нагляду в сфері охорони природи.

Аналіз змісту роботи свідчить про те, що дисертація являє собою самостійну, завершену, аргументовану, комплексну роботу, має необхідний науково-теоретичний та прикладний рівень.

Вдала структурна побудова дисертації свідчить про науково вивіреним підхід до вирішення поставлених завдань і досягнення мети дослідження.

Звертає на себе увагу різнобічна апробація результатів наукового дослідження адміністративно-правових засад наглядової діяльності правоохоронних органів України у сфері охорони природи, які багаторазово оприлюднювалися на науково-практичних конференціях та семінарах.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів

Дисертація є монографічним дослідженням не лише адміністративно-правових засад провадження наглядової діяльності правоохоронних органів щодо охорони довкілля, а й інших аспектів суспільних відносин, які виникають у даній сфері.

Вагомою є наукова новизна одержаних результатів, яка має значення для практики та визначається як самою постановкою проблеми, так і підходом до її дослідження з урахуванням ступеня розробленості, оскільки робота є новим за змістом комплексним теоретико-практичним дослідженням проблем адміністративно-правового врегулювання здійснення нагляду правоохоронними органами у сфері охорони природи.

Автор узагальнює та всебічно розглядає наукові праці провідних українських і зарубіжних науковців, успішно демонструє характерні особливості власних напрацювань, що відрізняють його роботу від наукових доробків інших дослідників, чим, власне, і відзначає наукову новизну одержаних результатів.

У дисертації запропоновано новий погляд на проблему розуміння та співвідношення понять «контролю» і «нагляду» у сфері екології (стор. 57-72 дисертації). Здобувач відзначає складність у розмежуванні та трактуванні цих понять, оскільки в їхній природі тісно переплетена управлінська і правоохоронна сутність. Виходячи з того, що не всі правоохоронні органи наділені правом здійснювати контролюючі функції у сфері охорони природи, вважається, що вони виконують у такому випадку «нагляд», який полягає в отриманні об'єктивної та достовірної інформації про стан довкілля; проведенні заходів щодо попередження правопорушень; наданні, за можливості, допомоги відповідним органам, особам чи установам у поновленні стану довкілля; встановленні причин і умов, які сприяють порушенню правових норм; вжитті заходів щодо притягнення винних осіб до юридичної відповідальності. Враховуючи те, що така наглядова діяльність регламентована нормами адміністративного права, здійснюється з допомогою адміністративно-правових засобів та форм, то її, безперечно, зараховують до адміністративного нагляду.

Науковий інтерес викликає наведене авторське визначення поняття «нагляд правоохоронних органів у сфері охорони природи» під яким розуміється діяльність органів внутрішніх справ та центральних органів виконавчої влади (вони ж виконують правозастосовні та правоохоронні функції, тобто виступають в ролі правоохоронних органів), спрямована на попередження правопорушень у сфері екології, вжиття заходів щодо усунення шкоди, завданої природі, та причин і умов, що сприяють вчиненню вказаних правопорушень, а також притягнення правопорушників до встановленої законом відповідальності з метою забезпечення екологічного правопорядку (стор. 70 дисертації).

Слушною є думка автора щодо визначення сутності правоохоронної діяльності в сфері екології, суб'єктів нагляду у цій сфері, їх особливостей, правового статусу, законодавчих основ діяльності (стор. 109-121 дисертації). Здобувач вважає, що правоохоронну діяльність в сфері екології можна розглядати у широкому та вузькому розумінні. У широкому розумінні під нею

треба розуміти діяльність державних правоохоронних органів (суб'єктів) і недержавних правоохоронних організацій, а у вузькому розумінні – тільки державних правоохоронних органів (суб'єктів), щодо охорони та забезпечення екологічних прав та свобод громадян, законності та правопорядку, застосування у разі необхідності заходів юридичного впливу до порушників.

На підставі аналізу поглядів учених та науковці-практиків щодо місця державних органів, які здійснюють нагляд у сфері охорони природи, у системі правоохоронних органів, дисертант відзначає про можливість їх часткового віднесення до цієї системи, оскільки на останніх покладаються, перш за все управлінські функції, які не можуть бути базовими для правоохоронних органів. Повноваження правоохоронних органів мають іншу правову природу, на відміну від повноважень державних органів виконавчої влади, що дозволяє їх ставити на особливе місце у апараті держави.

Заслуговує на увагу пропозиція дисертанта відносно створення підрозділів екологічної поліції та закріплення їх природоохоронних повноважень (стор. 122-142 дисертації). Дисертантом наголошено, що на вжиття заходів для недопущення вчинення правопорушень у майбутньому, а саме – їх дієвої профілактики має спрямовуватися перш за все адміністративно-правова діяльність поліції у сфері охорони природи. Під наглядовою діяльністю ОВС у сфері охорони природи слід розуміти діяльність, яка здійснюється цими органами самостійно або спільно з іншими державними органами з метою забезпечення дотримання вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища та раціонального використання природних ресурсів всіма підприємствами, установами, організаціями, незалежно від форм власності і фізичними особами

Здобувач звертає увагу на комплексний підхід до класифікації об'єктів наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері охорони природи (стор. 142-159 дисертації). Проблема поняття об'єкта наглядової діяльності правоохоронних органів у сфері охорони природи розглядається автором як предмет чи явище, на які спрямована діяльність (вплив, дія), а саме: 1) діяльність людини, пов'язана із використанням навколишнього природного

середовища; 2) дія права щодо довкілля. На нашу думку, такий підхід до класифікації об'єктів нагляду дозволить краще їх характеризувати.

Здобувачем визначено, що для удосконалення інституту нагляду правоохоронних органів у сфері охорони довкілля необхідно сконцентрувати увагу на вирішенні таких основних питань, як: покращення взаємодії правоохоронних з питань охорони природи; посилення заходів з проведення природоохоронної пропаганди; підвищення розміру плати за використання природних ресурсів, екологічного податку та штрафів за забруднення довкілля; покращення правового та соціального захисту працівників правоохоронних органів, які наділені наглядовими повноваженнями у сфері охорони природи (стор. 173-188 дисертації).

На схвальну оцінку заслуговують зусилля дисертанта відносно заповнення прогалин у законодавстві та намагання переконати в доцільності внесення змін та доповнень з метою підвищення ефективності здійснене адміністративного нагляду правоохоронних органів у сфері охорони природи до: Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», «Про Національну поліцію» (стор. 66,71, 117, 129, 178 дисертації).

Дисертація, загалом, є завершеною працею, в її основному змісті у логічній послідовності розкрита мета і завдання дослідження. Робота складається із вступу, двох розділів, які містять десять підрозділів, висновків, додатків і списку використаних джерел.

Разом із висвітленням загальнотеоретичних положень в дисертації розглядається значна кількість питань прикладного характеру, які стосуються адміністративно-правового врегулювання інституту нагляду правоохоронних органів у сфері охорони природи.

Матеріали дослідження всебічно викладені у 20 публікаціях, з яких 8 статей у наукових виданнях, визнаних фаховими з юридичних наук, 1 стаття у зарубіжному періодичному виданні і 12 – у збірниках тез доповідей на науково-практичних заходах. У публікаціях достатньо відображені всі розділи дисертаційного дослідження. Всі публікації підготовані здобувачем

одноособово. Автореферат дисертації ідентичний за змістом основним положенням дисертації. Висновки здобувача щодо значущості його праці для науки і практики видаються правомірними.

Наукова і практична цінність дисертації

Дисертація В.М. Тюна містить вагомі результати, які в сукупності вирішують важливе наукове завдання, а також забезпечують розв'язання цілого ряду практичних питань, що виникають у процесі здійснення державними органами нагляду в сфері охорони природи. Викладені в роботі наукові положення заповнюють ряд прогалин, які існують в теорії адміністративного та екологічного права та чинній нормативно-правовій базі, є основою для проведення подальших досліджень, вдосконалення правоохоронної та правозастосовної діяльності, а також юридичної освіти.

Дисертація, є завершеною працею, в якій у логічній послідовності розкрита мета і завдання дослідження. Вона складається зі вступу, двох розділів, поділених на підрозділи, висновків, додатків та списку використаних джерел.

Аналіз змісту роботи дозволяє констатувати високий науково-теоретичний та прикладний рівень проведеного дослідження. Вдала структурна побудова дисертації свідчить про науково вивірений та аргументований підхід до вирішення поставлених завдань і досягнення мети дослідження: висунуті й обґрунтовані дисертантом положення та рекомендації становлять значну наукову цінність, оскільки в дисертації вирішується важливу загальнодержавна проблема, що має суттєве значення для юриспруденції.

Положення і висновки дисертації можуть бути використані у правотворчій, правозастосовній та науково-дослідній сфері. Зокрема, вони можуть бути використані та використовуються у науково-дослідній сфері для подальшої розробки проблемних питань правозастосовної практики та вдосконалення інституту нагляду у сфері охорони природи, вирішення

актуальних проблем адміністративно-правового регулювання охорони довкілля, адаптації вітчизняної законодавчої бази до вимог стандартів Європейського Союзу; у правозастосовній діяльності – теоретичні положення, висновки та рекомендації можуть застосовуватись правоохоронними органами, центральними органами виконавчої влади (їх посадовими особами), органами місцевого самоврядування для здійснення нагляду і контролю в галузі охорони довкілля, а також в системі службової підготовки з питань практичної реалізації наглядових повноважень цими органами щодо охорони природи в Україні; у правотворчості – використання одержаних результатів дозволить вдосконалити нормативні акти, за допомогою яких здійснюється правове забезпечення нагляду державних органів та недержавних (громадських) організацій у сфер екології; у навчальному процесі – матеріали дослідження можуть бути при викладанні курсу «Адміністративне право», «Адміністративний процес», «Адміністративна діяльність ОВС», «Екологічне право», а також при підготовці монографій, навчальних посібників, підручників.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації

Позитивна оцінка окремих аспектів рецензованої роботи та проведеного дисертаційного дослідження в цілому не виключає можливості й необхідності висунути низку зауважень критичного та дискусійного характеру:

1. У своїй роботі автор, розкриваючи поняття та зміст нагляду правоохоронних органів у сфері охорони природи, не зосередив своєї уваги на принципах за допомогою яких реалізується нагляд.

2. У авторефераті зазначається, що наглядова діяльності правоохоронних органів у сфері охорони природи спрямована на виявлення причин і умов, що сприяють завданню шкоди природі, їх попередження, вжиття заходів щодо усунення шкоди та притягнення порушників до встановленої законом відповідальності для забезпечення екологічного

правопорядку. Однак, видається логічним, що потребує визначення поняття «екологічний порядок».

3. В авторефераті ми не знайшли відповіді на запитання, чи повинні змінитися завдання та функції правоохоронних органів щодо охорони природи в умовах сьогодення, чи вони ускладнюються, чи, навпаки, спрощуються?

4. В межах обраного напрямку досліджень доцільно було б розглянути не лише особливості та напрями можливої взаємодії правоохоронних органів між собою, але й з громадськими організаціями.

Однак вказані дискусійні положення не мають принципового характеру. Висловлені зауваження не перешкоджають позитивному ставленню до виконаної В.М. Тюном дослідницької роботи і не можуть істотно знизити загальну позитивну оцінку дисертації. Здійснений здобувачем творчий пошук заслуговує на повагу і підтримку.

ВИСНОВОК

Тюн Василь Миколайович вичерпно розкрив тему дисертації. Робота написана українською мовою, стиль написання характеризується лаконічністю й обґрунтованістю при викладі думок, внутрішньою логікою. Автор досить толерантний у полеміці з іншими дослідниками.

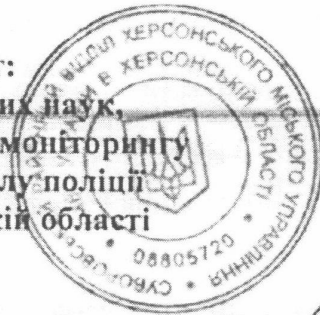
Дисертація є самостійним доробком автора, посилання на наукові праці оформлені належно. Наукові статті, які опубліковані за темою дисертаційного дослідження у фахових виданнях, свідчать про якість проведеної роботи, базуються на особистих поглядах і результатах праці дисертанта.

Дисертант стисло, логічно, аргументовано викладає матеріал згідно з вимогами до кандидатських дисертацій, що подаються до друку. Структура і основний зміст відповідає темі дослідження та повністю її розкриває, що свідчить про цілісність дослідження.

Автореферат дисертації відповідає її змісту та повністю відображає основні положення і результати дослідження. Дисертацію та автореферат оформлено відповідно до встановлених вимог.

Відтак, враховуючи вищевикладене, можна стверджувати, що дисертація Тюна В.М. відповідає Порядку присудження наукових ступенів, затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, вимогам, що пред'являються Міністерством освіти і науки України до кандидатських дисертацій, а сам автор – Тюн Василь Миколайович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент:
кандидат юридичних наук,
начальник відділу моніторингу
Херсонського відділу поліції
ГУНП в Херсонській області

В. В. Степаненко